

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра економіки, підприємництва та туризму

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

БАБЮК ВОЛОДИМИР ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 338.24:330.137.7

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**РЕЗЕРВИ ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ
ТОВ «ТРАНСЛОГІСТИК 2021»**

Спеціальність 051 «Економіка»

Подається на здобуття освітнього ступеня “Бакалавр”

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень, використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____Володимир БАБЮК

Керівник роботи:

Валінкевич Наталія Василівна,
доктор економічних наук, професор

Житомир-2026

Висновок кафедри економіки, підприємництва та туризму
за результатами попереднього захисту кваліфікаційної роботи

Протокол засідання кафедри економіки, підприємництва та туризму
№ ____ від «__» ____ 2026 р.

Завідувач кафедри економіки,
підприємництва та туризму,
д. е. н., професор _____ Наталія ВАЛІНКЕВИЧ
(підпис)
«__» ____ 2026 р.

Гарант ОПП “Економіка”
першого (бакалаврського) рівня,
к. е. н., доцент _____ Інна ГРАБЧУК
(підпис)
«__» ____ 2026 р.

Результат захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти: Бабюк Володимир Володимирович
захистив кваліфікаційну роботу з оцінкою:
сума балів за 100-бальною шкалою _____
за національною шкалою _____

Секретар ЕК _____
(підпис) (ім'я та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Бабюк В. В. Резерви зростання економічної ефективності ТОВ «Транслогістик 2021». Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 051 «Економіка». Поліський національний університет, 2026.

У кваліфікаційній роботі узагальнено теоретико-методичні засади економічної ефективності підприємства та резервів її зростання, досліджено чинники впливу на ефективність діяльності та методи виявлення резервів її підвищення. На основі аналізу діяльності ТОВ «Транслогістик» оцінено ефективність використання ресурсів підприємства. За результатами дослідження визначено основні проблеми, що стримують зростання економічної ефективності, та обґрунтовано напрями її підвищення шляхом оптимізації логістичних процесів, удосконалення управління персоналом, дебіторською заборгованістю та використанням автопарку.

Ключові слова: економічна ефективність, резерви зростання, продуктивність праці, оборотність активів, фінансові результати

SUMMARY

Babiuk V. V. Reserves for growth of economic efficiency of LLC "Translogistik 2021". Qualification work in the form of a manuscript.

Qualification work for the degree of bachelor in the specialty 051 «Economics». Polissia National University, Zhytomyr, 2026.

The qualification work summarizes the theoretical and methodological principles of the economic efficiency of the enterprise and its growth reserves, investigates the factors influencing the efficiency of activity and methods for identifying reserves for its increase. Based on the analysis of the activities of Translogistics LLC, the efficiency of the use of the enterprise's resources was assessed. According to the results of the study, the main problems that hinder the growth of economic efficiency are identified, and the directions for its increase are substantiated by optimizing logistics processes, improving personnel management, receivables and the use of the fleet.

Keywords: economic efficiency, growth reserves, labor productivity, asset turnover, financial results.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА РЕЗЕРВІВ ЇЇ ЗРОСТАННЯ	6
Висновки до Розділу 1	16
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТОВ «ТРАНСЛОГІСТИК» КОРОСТЕНЬ.....	17
Висновки до Розділу 2.....	30
РОЗДІЛ 3 ОБГРУНТУВАННЯ РЕЗЕРВІВ ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ «ТРАНСЛОГІСТИК» КОРОСТЕНЬ.....	32
Висновки до Розділу 3.....	44
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	49
ДОДАТКИ.....	53

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах нестабільного економічного середовища, посилення конкурентної боротьби та обмеженості ресурсів особливої актуальності набуває проблема забезпечення високого рівня економічної ефективності діяльності підприємств. Ефективне використання трудових, матеріальних, фінансових та виробничих ресурсів є необхідною передумовою стабільного функціонування й розвитку суб'єктів господарювання. Водночас важливим напрямом підвищення результативності діяльності підприємств виступає виявлення та використання внутрішніх резервів зростання економічної ефективності, що дає змогу підвищити продуктивність праці, знизити витрати, покращити фінансові результати та зміцнити конкурентні позиції на ринку. Дослідження резервів зростання економічної ефективності дозволяє визначити основні напрями вдосконалення господарської діяльності підприємства та забезпечити його довгостроковий розвиток.

Аналіз останніх досліджень. Питання економічної ефективності підприємств та резервів її зростання широко висвітлені у працях вітчизняних науковців. Теоретичні аспекти сутності економічної ефективності досліджували Т. І. Батракова [2], а методичні підходи до її оцінювання обґрунтували О. С. Брагіна та Д. Д. Стельмашук [3]. Значну увагу питанням підвищення конкурентоспроможності та ефективності діяльності підприємств приділили В. З. Бугай і В. О. Сидоренко [4], а сучасні підходи до управління ефективністю бізнес-організацій розглянуто у працях О. І. Гарафонової та Н. Василюк [5]. Проблеми забезпечення економічної ефективності підприємств та чинники її підвищення досліджували Т. В. Гринько та А. В. Дудніченко [6]. Окремі аспекти виявлення резервів зростання ефективності пов'язані з удосконаленням використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, оптимізацією бізнес-процесів та впровадженням сучасних управлінських рішень [1; 4]. Водночас питання пошуку та практичної реалізації резервів зростання економічної ефективності підприємств транспортно-логістичної сфери потребують подальшого дослідження.

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-методичних засад, а також представлення практичних рекомендацій щодо виявлення резервів зростання економічної ефективності ТОВ «Транслогістик» Коростень.

Для досягнення поставленої мети визначені такі завдання: дослідити теоретико-методичні засади економічної ефективності підприємства та резервів її зростання; оцінити рівень економічної ефективності ТОВ «Транслогістик» Коростень; обґрунтувати шляхи удосконалення економічної ефективності ТОВ «Транслогістик» Коростень та визначити економічну ефективність запропонованих заходів.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є процес виявлення резервів зростання економічної ефективності ТОВ «Транслогістик» Коростень. *Предметом* дослідження є сукупність теоретичних та прикладних засад резервів зростання економічної ефективності ТОВ «Транслогістик» Коростень

Методи дослідження. У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Методи аналізу, синтезу та узагальнення застосовано для вивчення теоретичних засад економічної ефективності підприємства. Економіко-статистичні та порівняльні методи використано для оцінки показників діяльності ТОВ «Транслогістик» і виявлення резервів її зростання. Розрахунково-аналітичний метод застосовано для обґрунтування запропонованих заходів щодо підвищення економічної ефективності підприємства.

Інформаційну базу дослідження становили наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з питань економічної ефективності підприємств та резервів її зростання, матеріали науково-практичних конференцій, фахові публікації, статистичні й аналітичні матеріали, а також дані фінансової звітності та внутрішньої документації ТОВ «Транслогістик» Коростень, дані всесвітньої мережі Internet.

Перелік публікацій за темою дослідження. Результати кваліфікаційного дослідження опубліковано:

1. Бабюк В.В., Заїнчковська Є.А. Управління економічною безпекою підприємства в умовах фінансових трансформацій. Наукові читання – 2026: зб. наукових праць за результатами науково-практичної конференції науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів та молодих вчених, яка присвячена Дню науки в Україні. Житомир: Поліський національний університет, 2026. С.246-247.

2. Бабюк В. Бережливе виробництво як сучасна концепція управління підприємством. Економіка та підприємництво в умовах сучасних викликів: матеріали збірника IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. 04 червня 2026 р. Житомир: Поліський національний університет, 2026. С.295-299.

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробленні та економічному обґрунтуванні заходів щодо підвищення економічної ефективності діяльності ТОВ «Транслогістик». Зокрема, запропоновано впровадження системи GPS-моніторингу та оптимізації маршрутів перевезень, удосконалення системи мотивації персоналу на основі KPI, покращення управління дебіторською заборгованістю шляхом використання факторингу та автоматизованого контролю розрахунків, а також оптимізацію структури автопарку і технічного обслуговування транспортних засобів. Реалізація запропонованих заходів сприятиме зниженню витрат, підвищенню продуктивності праці, прискоренню оборотності коштів та покращенню фінансових результатів підприємства.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступної частини, трьох розділів, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків. Обсяг роботи загалом складає 53 сторінки, містить 4 рисунки, 18 таблиць, 7 додатків. Список використаних джерел складається із 34 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА РЕЗЕРВІВ ЇЇ ЗРОСТАННЯ

В умовах сучасного розвитку економіки ефективність діяльності підприємства виступає однією з найважливіших характеристик його функціонування, оскільки відображає результативність використання ресурсів, рівень прибутковості та здатність суб'єкта господарювання адаптуватися до змін ринкового середовища. Посилення конкурентної боротьби, нестабільність економічних процесів і необхідність упровадження інновацій зумовлюють потребу постійного підвищення ефективності господарської діяльності підприємств.

Високий рівень економічної ефективності створює необхідні передумови для стабільного розвитку підприємства, зміцнення його фінансового стану та підвищення конкурентоспроможності на ринку. Раціональне використання виробничого, трудового й фінансового потенціалу забезпечує можливість розширення діяльності, покращення результатів господарювання та формування перспектив подальшого розвитку підприємства в сучасних умовах господарювання.

У загальноприйнятому розумінні під ефективністю (у перекладі з латинської *effectus* – дієвий, що дає результат) розуміють результативність як з якісної, так і з кількісної точки зору; міру виконаної роботи відносно витрачених ресурсів або співвідношення фактичних і потенційних результатів будь-якої дії чи послідовності дій [2].

Вітчизняний учений Т.С. Морщенок визначає ефективність досить широко. За його словами «...економічна ефективність є однією з основних категорій економіки, яка безпосередньо обумовлена діяльністю підприємства. Це поняття можна пов'язати з результативністю діяльності підприємства, тобто зі збільшенням прибутку, а також із мінімізацією витрат. Однак ці поняття не можуть повною мірою охарактеризувати ефективність, оскільки мінімізація витрат не гарантує досягнення кращих результатів» [18].

Економічна ефективність взаємопов'язана з поняттям «ефект». Ефект – це наслідок певних дій, причин, а також результат. Під ефектом господарсько-економічної діяльності підприємства розуміється різниця між результатом діяльності у вартісному вимірі та витратами, необхідними для отримання цього результату [30]. Тобто позитивний ефект досягається тоді, коли витрати менші за результат господарської діяльності компанії. В якості такого результату може виступати прибуток, оскільки він є метою діяльності будь-якого комерційного підприємства. Якщо отриманий результат суттєво менший за витрати, має місце негативний ефект, тобто збиток.

З метою ґрунтовного дослідження сутності економічної ефективності підприємства та чинників, що впливають на її формування, доцільно розглянути підходи сучасних науковців до трактування поняття «економічна ефективність», Додаток А. Таким чином, вивчивши трактування вітчизняних і зарубіжних авторів категорії «економічна ефективність», можна сформулювати власне визначення: економічна ефективність підприємства – це результат діяльності підприємства відповідно до цілей його функціонування та розвитку, що виражається співвідношенням ефекту до витрачених ресурсів при оптимізації вартості.

У сучасній ринковій економіці поняття «економічна ефективність підприємства» постає як багатоаспектний показник, пов'язаний з аналізом ринків, вивченням потреб усіх учасників економічного процесу, управлінням персоналом і фінансами, розподілом ресурсів і готової продукції. Іншими словами, в ринковій економіці ефективність підприємства полягає не лише в ефективності його виробництва, а й в ефективності функціонування та розвитку самої системи як єдиного організму. Алгоритм ефективності підприємства представлено на рис. 1.1.

У загальному вигляді ефективність виробництва (Е) можна виразити відношенням результату (Р) за певний календарний період до витрат або ресурсів (В) за цей самий період [1]:

$$E = P / V \quad (1.1)$$

Таким чином, кономічна ефективність є інтегральною характеристикою діяльності підприємства, яка відображає співвідношення отриманих результатів та витрачених ресурсів.

Ефективність виробництва відображає результативність будь-якого процесу чи операції; відношення результатів до витрат ресурсів на реалізацію процесу чи операції, необхідних для досягнення даного результату. Через ефективність виражається взаємозв'язок цілей, результатів і ресурсів, витрачених на виробництво. Загалом визначити ефективність діяльності підприємства можна виходячи з показників, які характеризують ефективність використання основних елементів діяльності [1; 2; 9].

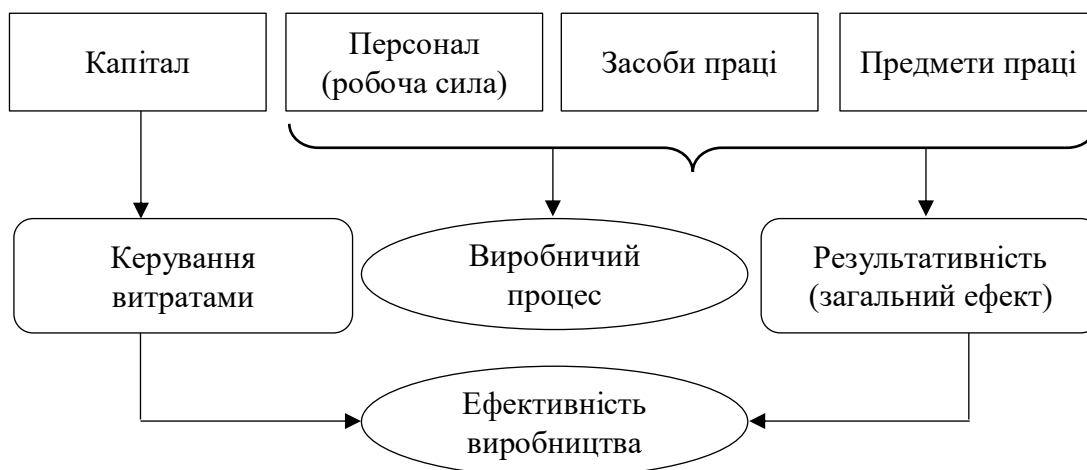

Рис. 1.1. Алгоритм ефективності підприємства

Джерело: складено автором за даними [9; 11; 12]

Розрізняють різноманітні види ефективності підприємств, систематизацію яких представлено у табл. 1.1. Їх виокремлюють головним чином за ознакою отримання ефекту (результативності) виробничо-господарської діяльності підприємства. За кінцевим результатом впливу на виробництво розрізняють економічну та соціальну ефективність; за місцем отримання виробничого ефекту – локальну та загальногосподарську; за метою виробництва – абсолютну та відносну (порівняльну); за характером грошових потоків – комерційну ефективність. Така багатоаспектність класифікації свідчить про складність та комплексний характер категорії економічної ефективності, що зумовлює необхідність застосування системного підходу до її оцінювання. Отже, різноманітність видів економічної

ефективності свідчить про комплексний характер діяльності підприємства та необхідність її всебічного аналізу [13; 22; 33].

Таблиця 1.1

Види ефективності підприємства

Ознака класифікації	Вид ефективності	Характеристика
За кінцевим результатом впливу на виробництво	Економічна	Відображає результативність виробничо-господарської діяльності підприємства через співвідношення результатів і витрат
	Соціальна	Відображає результативність заходів соціального захисту працівників: скорочення тривалості робочого тижня, створення нових робочих місць, покращення умов праці тощо
За місцем отримання виробничого ефекту	Локальна	Притаманна конкретному підприємству та визначається на основі кінцевого результату його виробничо-господарської діяльності, вираженого певною величиною доходу (прибутку)
	Загальногосподарська	Притаманна економічній системі країни та визначається на основі кінцевого результату господарювання на рівні національної економіки, вираженого величиною ВНД або чистого доходу суспільства
За метою виробництва	Абсолютна	Показує, якою буде економічна ефективність при певних витратах і ресурсах
	Відносна (порівняльна)	Використовується для обґрунтування організаційних, виробничих і господарських рішень шляхом вибору найкращого варіанту із запропонованих альтернатив
За характером грошових потоків	Комерційна	Обумовлена потоком реальних грошей підприємства як різниця між притоком і відтоком коштів за операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю

Джерело: складено автором за даними [13; 22; 33]

Економічна ефективність промислових підприємств визначається сукупністю взаємопов'язаних факторів. У теорії комплексного економічного аналізу фактори поділяються на загальні (що впливають на низку показників) та часткові (специфічні для окремого показника).

Фактори, що впливають на ефективність виробничої діяльності, поділяються на внутрішні та зовнішні. Внутрішні фактори визначаються середовищем підприємства – рівнем технологій, якістю персоналу, стилем управління – і поділяються на основні та неосновні. Зовнішні фактори зумовлені макросередовищем: економічною системою, рівнем розвитку продуктивних сил,

системою оподаткування тощо. Підприємство не має можливості суттєво впливати на зовнішні фактори, проте вони безпосередньо визначають умови залучення фінансових ресурсів та характер міжнародного співробітництва [15].

Класифікацію факторів впливу на ефективність виробничої діяльності підприємства наведено на рис. 1.2.

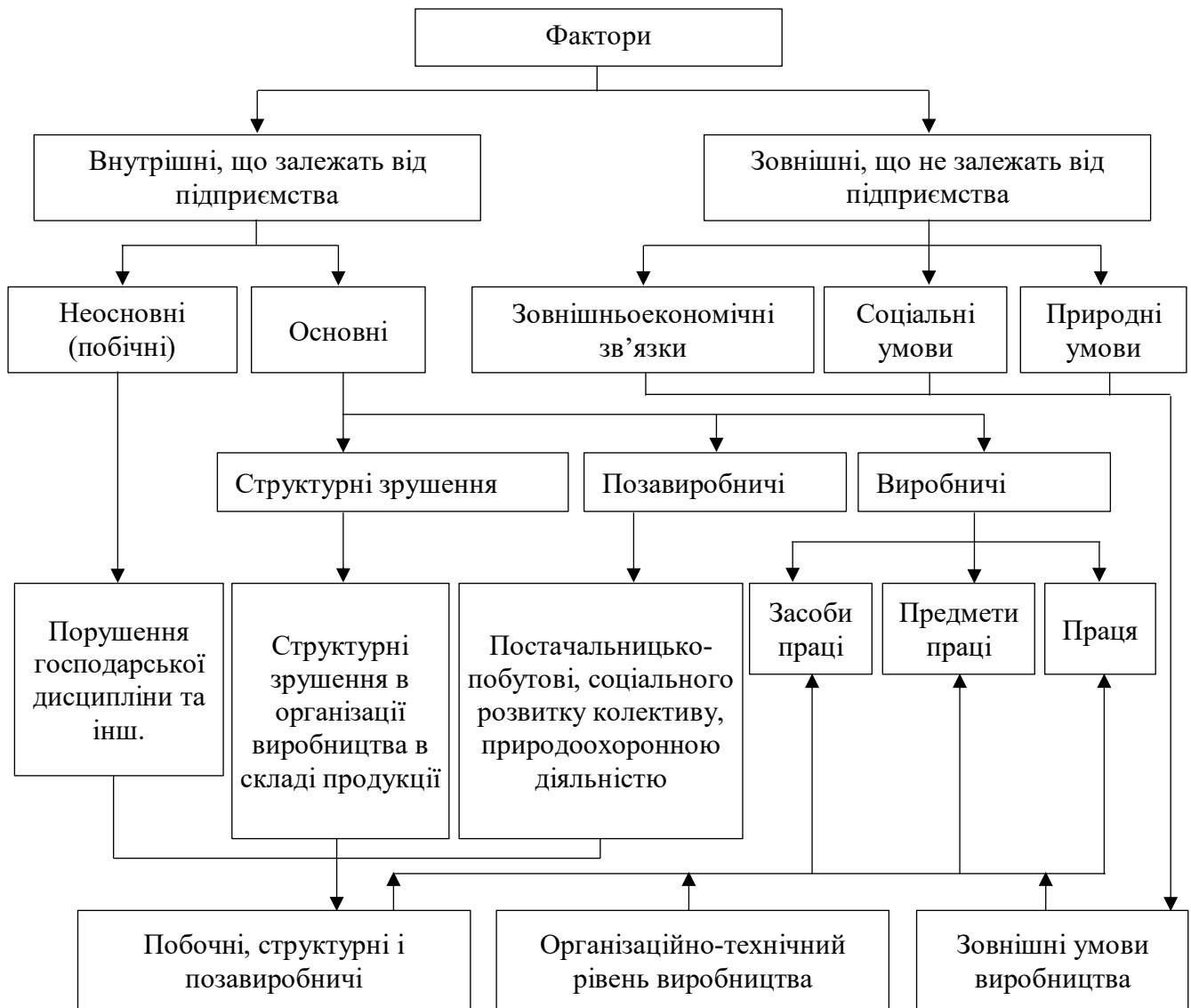

Рис. 1.2. Фактори, що впливають на ефективність виробничої діяльності підприємства

Джерело: складено автором за даними [15]

Розглянуті фактори впливу на ефективність виробничої діяльності підприємства формують підґрунтя для визначення конкретних інструментів її вимірювання. Для кількісної оцінки ступеня впливу зазначених факторів та

отримання об'єктивної картини результативності діяльності підприємства використовується система показників економічної ефективності.

Вона дозволяє встановити, якою ціною досягається економічний ефект та наскільки раціонально використовуються наявні ресурси підприємства. Таким чином, рівень економічної ефективності підприємства формується під впливом сукупності взаємопов'язаних факторів, оцінка яких потребує використання системи відповідних показників.

Для розрахунку економічної ефективності функціонування суб'єктів господарювання застосовуються як диференційовані (часткові), так і інтегральні (зведені) показники, що представлені у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Основні показники, що використовуються при розрахунку економічної ефективності підприємства

Група показників	Підгрупа показників	Назва показника
Диференційовані (часткові)	Для розрахунку економічної ефективності продуктивності праці	Натуральний показник продуктивності праці
		Вартісний показник продуктивності праці
		Трудомісткість продукції
	Для розрахунку економічної ефективності основних засобів	Фондовіддача, фондомісткість
		Рентабельність основних засобів
	Для розрахунку економічної ефективності оборотних засобів	Коефіцієнт оборотності
		Коефіцієнт завантаження засобів в обороті
		Відносне вивільнення оборотних засобів
	Для розрахунку економічної ефективності виробничої потужності	Коефіцієнт екстенсивного використання обладнання
		Коефіцієнт інтенсивного використання обладнання
	Для розрахунку економічної ефективності вкладень	Індекс рентабельності
		IRR (внутрішня норма дохідності)
		ROI (коефіцієнт рентабельності інвестицій)
		Показник порівняльної ефективності інвестицій
Інтегральні (зведені, комплексні)		Зведений коефіцієнт навантаження обладнання
		Загальна рентабельність
		Рентабельність сукупного капіталу

Джерело: складено автором за даними [3; 10; 11]

Раціональність використання конкретного ресурсу визначається через систему диференційованих показників шляхом ділення обсягу випуску продукції

на відповідні види витрат або ресурсів. До часткових показників також відносять зарплатомісткість одиниці продукції, матеріаломісткість тощо. Інтегральні показники дають змогу оцінити загальну картину ефективності функціонування підприємства та розраховуються шляхом співвіднесення кінцевого результату діяльності із сукупною сумою витрат або ресурсів [3].

Забезпечення економічної ефективності є ключовим питанням для кожного підприємства, оскільки відображає результативність його діяльності в усій сукупності взаємодії елементів і ресурсів. Особливої актуальності це набуває в умовах нестабільності економіки та загострення конкурентної боротьби.

З метою підвищення ефективності господарської діяльності підприємства особливого значення набуває виявлення та мобілізація внутрішніх резервів її зростання. Під резервами зростання економічної ефективності слід розуміти невикористані можливості підприємства щодо збільшення результатів діяльності при відносно менших витратах ресурсів за рахунок оптимізації виробничих процесів, раціональнішого використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, удосконалення організації виробництва та управління [7]. Підходи до розуміння сутності резервів зростання ефективності виробничої діяльності підприємства представлено в Додатку Б.

За результатами аналізу наукових підходів до розуміння сутності резервів зростання ефективності виробничої діяльності підприємства встановлено, що більшість дослідників розглядають резерви як невикористані або недостатньо реалізовані можливості підвищення результативності господарської діяльності за рахунок раціональнішого використання наявних ресурсів. Незважаючи на певні відмінності у формулюваннях, спільною рисою всіх підходів є акцент на потенційному характері резервів та їх безпосередньому зв'язку з ефективністю використання виробничого потенціалу підприємства.

У контексті даного дослідження під резервами зростання ефективності виробничої діяльності пропонується розуміти сукупність невикористаних можливостей підприємства щодо збільшення обсягів виробництва, зниження

витрат та підвищення прибутковості шляхом удосконалення використання всіх видів ресурсів.

Розуміння сутності резервів обумовлює необхідність їх подальшої структуризації, оскільки практична робота з резервами неможлива без чіткого визначення їх видового складу та механізмів мобілізації. Залежно від джерела виникнення, терміну використання, характеру впливу та можливості кількісного вимірювання резерви утворюють розгалужену систему, що охоплює всі ключові аспекти виробничої діяльності підприємства, що й відображено у Додатку В.

Класифікація, що представлена в Додатку В свідчить про те, що резерви зростання ефективності виробничої діяльності є багатовимірною категорією, яка охоплює широкий спектр можливостей удосконалення господарської діяльності підприємства. Особливого значення набувають внутрішні резерви, які поділяються на екстенсивні та інтенсивні, оскільки саме вони перебувають у сфері безпосереднього управлінського впливу та є основним інструментом підвищення ефективності виробництва. За терміном мобілізації резерви поділяються на поточні та перспективні, що дозволяє підприємству формувати як короткострокові, так і довгострокові програми їх використання [7; 14; 24].

Практична цінність наведеної класифікації полягає в тому, що вона дає змогу системно підходити до виявлення та оцінки резервів на різних рівнях господарської діяльності підприємства. Зокрема, поділ резервів на явні та приховані (латентні) визначає відповідний інструментарій економічного аналізу для їх ідентифікації.

Водночас розмежування резервів за характером впливу на прямі та непрямі дозволяє встановити пріоритетність заходів щодо їх мобілізації. Таким чином, комплексне використання наведеної класифікації створює методологічне підґрунтя для подальшого аналізу резервів зростання ефективності виробничої діяльності досліджуваного підприємства. Отже, резерви зростання ефективності формують основу підвищення результативності діяльності підприємства та зміцнення його конкурентних позицій [21].

З метою практичного застосування механізму підвищення економічної ефективності підприємства важливого значення набуває визначення основних

джерел формування резервів її зростання. Такі резерви можуть виникати у процесі використання основних засобів, оборотного капіталу, трудових і матеріальних ресурсів, а також у сфері управління та інноваційного розвитку підприємства. Узагальнення основних напрямів формування резервів зростання економічної ефективності підприємства наведено у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Основні джерела резервів зростання економічної ефективності підприємства

Напрямок резервів	Зміст резервів	Можливий вплив на ефективність
Використання основних засобів	Збільшення фондів, зменшення простоїв	Зростання ефективності використання основних засобів та зниження фондомісткості
Використання оборотних засобів	Прискорення оборотності, зменшення запасів	Прискорення оборотності капіталу та зниження потреби в оборотних коштах
Трудові ресурси	Підвищення продуктивності праці, зменшення плинності	Підвищення продуктивності праці та зниження трудомісткості продукції
Матеріальні ресурси	Зниження матеріаломісткості, зменшення втрат	Зниження собівартості продукції та економія матеріальних витрат
Організаційно-управлінські	Оптимізація структури управління, впровадження нових методів	Оптимізація управлінських витрат та підвищення результативності управління
Інноваційно-технологічні	Впровадження нового обладнання, технологій	Підвищення якості продукції та збільшення обсягів виробництва

Джерело: складено автором за даними [24]

Аналіз даних, представлених в табл. 1.3 дозволяє зробити висновок про те, що резерви зростання економічної ефективності підприємства охоплюють практично всі напрями його господарської діяльності. Найбільший вплив на підвищення ефективності мають заходи, спрямовані на раціональне використання виробничих ресурсів, оптимізацію управлінських процесів та впровадження інноваційних технологій. Комплексне використання зазначених резервів дозволяє підприємству підвищити продуктивність праці, скоротити витрати, покращити фінансові результати та зміцнити конкурентні позиції на ринку.

Для забезпечення практичного використання резервів зростання економічної ефективності важливим є не лише їх визначення та класифікація, а й застосування відповідних методів виявлення. Саме завдяки використанню сучасних методів економічного аналізу підприємство отримує можливість оцінити наявні резерви,

визначити напрями підвищення результативності діяльності та обґрунтувати управлінські рішення щодо їх мобілізації. Основні методи виявлення резервів зростання економічної ефективності підприємства наведено у табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Методи виявлення резервів зростання економічної ефективності

Метод	Сутність методу	Переваги
Порівняльний	Порівняння з планом, минулим періодом, кращими підприємствами	Простота, наочність
Факторний аналіз	Розкладання результуючого показника на фактори	Кількісна оцінка впливу
Функціонально-вартісний	Аналіз функцій та їх вартості	Виявлення прихованих резервів
Прямий рахунок	Прямий розрахунок можливого ефекту	Точність розрахунків

Джерело: складено автором за даними [29]

Наведені в табл. 1.4 дані говорять про те, що виявлення резервів зростання економічної ефективності підприємства здійснюється за допомогою комплексу взаємопов'язаних методів економічного аналізу. Найбільш поширеним є порівняльний метод, який дозволяє зіставляти результати діяльності підприємства з плановими показниками, попередніми періодами або результатами діяльності провідних підприємств галузі. Його основними перевагами є простота застосування та наочність отриманих результатів.

Водночас більш глибоку оцінку причин зміни результативних показників забезпечує факторний аналіз, що дозволяє кількісно визначити вплив окремих факторів на економічну ефективність підприємства. Функціонально-вартісний аналіз спрямований на виявлення прихованих резервів шляхом дослідження співвідношення функцій та вартості виробничих процесів, а метод прямого рахунку забезпечує точне визначення можливого економічного ефекту від реалізації певних заходів. Комплексне використання зазначених методів створює необхідне аналітичне підґрунтя для прийняття ефективних управлінських рішень щодо підвищення результативності діяльності підприємства [26; 28; 33].

Отже, проведене теоретичне дослідження дозволило встановити, що економічна ефективність підприємства є складною багатогранною категорією, яка характеризує результативність використання ресурсів та рівень досягнення цілей

господарської діяльності. Підвищення ефективності діяльності підприємства безпосередньо пов'язане з виявленням і мобілізацією внутрішніх резервів, раціональним використанням ресурсного потенціалу, удосконаленням системи управління та впровадженням інноваційних рішень.

Висновки до Розділу 1

На основі проведеного дослідження теоретико-методичних засад економічної ефективності підприємства та резервів її зростання встановлено, що економічна ефективність є однією з ключових характеристик діяльності підприємства, яка відображає рівень результативності використання трудових, матеріальних, фінансових та виробничих ресурсів. Узагальнення наукових підходів дозволило визначити економічну ефективність як співвідношення отриманого результату та витрачених ресурсів, що характеризує здатність підприємства забезпечувати прибутковість, конкурентоспроможність і стабільний розвиток у сучасних умовах господарювання. У роботі розглянуто основні види економічної ефективності, фактори впливу на неї, а також систему показників, що використовується для оцінки результативності функціонування підприємства.

У процесі дослідження особливу увагу приділено резервам зростання економічної ефективності підприємства. Визначено сутність резервів, узагальнено наукові підходи до їх трактування та наведено класифікацію за різними ознаками. Дослідження показало, що найбільший вплив на підвищення ефективності діяльності мають резерви, пов'язані з удосконаленням використання основних засобів, оборотного капіталу, трудових і матеріальних ресурсів, а також із впровадженням інноваційних технологій та сучасних методів управління. Розглянуті методи виявлення резервів формують аналітичну основу для подальшого дослідження діяльності підприємства та розроблення практичних заходів щодо підвищення його економічної ефективності.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТОВ «ТРАНСЛОГІСТИК» КОРОСТЕНЬ

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи обрано товариство з обмеженою відповідальністю «Транслогістик», яке є одним із сучасних транспортно-логістичних підприємств Житомирської області.

ТОВ «Транслогістик» зареєстроване у 2021 році в м. Коростень Житомирської області. Підприємство спеціалізується на наданні послуг з автомобільних вантажних перевезень. За короткий період діяльності компанія змогла зайняти певну нішу на ринку транспортних послуг регіону завдяки оперативності, надійності та гнучкій ціновій політиці. Основними напрямками діяльності є перевезення промислових, будівельних, сільськогосподарських та інших вантажів як на території України, так і в міжнародному сполученні.

Головною метою діяльності ТОВ «Транслогістик» є задоволення потреб клієнтів у якісних, своєчасних та безпечних транспортно-логістичних послугах шляхом забезпечення високого рівня сервісу, оптимізації логістичних процесів та постійного підвищення ефективності використання власного автопарку. Підприємство прагне бути надійним партнером для бізнесу, який потребує стабільних і прогнозованих перевезень.

Предметом діяльності товариства є організація та здійснення автомобільних вантажних перевезень, надання складських послуг, експедирування вантажів, а також супутніх логістичних послуг. Компанія має власний автопарк вантажних автомобілів різної вантажопідйомності, що дозволяє виконувати як дрібні, так і великовагові перевезення. Значна увага приділяється дотриманню вимог безпеки дорожнього руху, збереженню вантажу та своєчасності доставки.

Основними споживачами послуг ТОВ «Транслогістик 2021» є промислові підприємства Житомирської, Київської, Рівненської та інших областей, будівельні компанії, виробники сільськогосподарської продукції, торговельні мережі та дистриб'юторські центри. Серед клієнтів підприємства переважають середні та

малі бізнес-структури, які потребують регулярних або разових перевезень вантажів різного характеру.

Конкурентами ТОВ «Транслогістик 2021» на регіональному ринку є такі транспортні компанії, як ТОВ «Коростеньтранс», ТОВ «Логістик Груп», а також більші гравці національного ринку – ТОВ «Нова Пошта Логістик», ТОВ «Делівері», ТОВ «Автолюкс» та інші транспортно-експедиційні компанії. Конкуренція в сегменті вантажних перевезень є досить високою, тому підприємство змушене постійно працювати над підвищенням якості послуг, оптимізацією витрат та розширенням клієнтської бази.

Ефективність діяльності ТОВ «Транслогістик» значною мірою забезпечується раціонально побудованою його організаційною структурою, оскільки саме чіткий розподіл управлінських функцій, відповідальності та взаємодії між підрозділами створює умови для стабільного функціонування підприємства, оперативного прийняття рішень і підвищення результативності господарської діяльності. Організаційну структуру підприємства представлено в Додатку Г.

Організаційна структура ТОВ «Транслогістик» є лінійно-функціональною та характеризується чітким розподілом управлінських функцій між окремими підрозділами. На чолі підприємства перебуває директор, якому підпорядковуються логістичний (транспортний) відділ, бухгалтерія, комерційний відділ, а також відділ забезпечення та технічного обслуговування. Логістичний відділ відповідає за організацію перевезень, координацію роботи диспетчерів, логістів і водіїв, що забезпечує своєчасне виконання замовлень та оптимізацію маршрутів. Комерційний відділ займається пошуком клієнтів і формуванням договірної бази, а бухгалтерія забезпечує ведення фінансового обліку, контроль витрат і формування звітності. Відділ технічного обслуговування здійснює контроль за технічним станом автопарку та організовує проведення ремонтних робіт. Така структура управління сприяє ефективній взаємодії між підрозділами та підвищенню результативності діяльності підприємства.

Аналізом ефективності економічної діяльності на підприємстві займаються директор, бухгалтерія та відповідальні працівники окремих структурних підрозділів, які здійснюють оцінювання основних техніко-економічних показників на основі фінансової звітності, внутрішньої документації та даних бухгалтерського обліку.

Дослідження рівня економічної ефективності діяльності ТОВ «Транслогістик» нами розпочато з аналізу ефективності використання основних засобів підприємства, оскільки саме вони характеризують результативність використання матеріально-технічної бази, рівень забезпеченості працівників ресурсами та здатність підприємства отримувати економічний ефект від наявних активів, табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Аналіз ефективності використання основних засобів ТОВ
«Транслогістик»

Показник	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Відхилення 2025 р. до 2023 р.	
				+, -	%
Середньорічна вартість необоротних активів, тис. грн.	9479,8	16824,3	23947,2	14467,4	152,6
Продуктивність праці, тис. грн. / чол.	2677,6	3096,1	2425,1	-252,5	-9,4
Фондовіддача, тис. грн. / тис. грн.	3,94	2,48	2,52	-1,42	-36,0
Фондомісткість, тис. грн./ тис. грн.	0,25	0,40	0,39	0,14	56,0
Фондоозброєність, тис. грн./ тис. грн.	473,99	989,66	798,24	324,25	68,4
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,23	0,25	0,43	0,2	86,9
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,77	0,75	0,57	-0,2	-25,9
Рентабельності основних засобів, %	26,04	17,99	16,61	-9,43	x

Джерело: складено автором за даними підприємства

Аналіз даних, представлених в табл. 2.1 свідчить про суттєве зростання середньорічної вартості необоротних активів ТОВ «Транслогістик». Так, у 2025 р. їх вартість становила 23947,2 тис. грн, що на 14467,4 тис. грн або на 152,6 % більше порівняно з 2023 р. Це свідчить про активне оновлення та розширення матеріально-технічної бази підприємства, зокрема автопарку та виробничого обладнання. Водночас продуктивність праці у 2025 р. знизилася на 9,4 %, що може бути

пов'язано зі збільшенням чисельності персоналу або недостатньо ефективним використанням наявних ресурсів. Негативною тенденцією також є зниження фондovіддачі з 3,94 до 2,52 тис. грн/тис. грн, тобто на 36 %, що свідчить про зменшення ефективності використання основних засобів у процесі господарської діяльності.

Поряд із цим спостерігається зростання фондомісткості та фондоозброєності праці, що характеризує підвищення забезпеченості працівників основними засобами. Однак коефіцієнт зносу основних засобів зріс на 86,9 %, що вказує на поступове старіння частини матеріально-технічної бази підприємства. Відповідно коефіцієнт придатності основних засобів знизився з 0,77 до 0,57, що є негативною тенденцією та може потребувати подальшого оновлення технічного оснащення. Крім того, рентабельність основних засобів скоротилася з 26,04% у 2023 р. до 16,61% у 2025 р., що свідчить про зменшення ефективності отримання прибутку від використання наявних активів. Загалом результати аналізу підтверджують необхідність підвищення ефективності використання основних засобів та оптимізації їх структури для забезпечення стабільного розвитку підприємства.

Важливим напрямом оцінювання економічної ефективності діяльності підприємства є аналіз використання матеріальних та оборотних ресурсів, оскільки саме рівень їх оборотності та ефективності використання визначає швидкість кругообігу коштів, фінансову стійкість і здатність підприємства забезпечувати безперервність господарських процесів, оцінку використання матеріальних ресурсів представлено в табл. 2.2.

Результати проведеного аналізу свідчать, що упродовж 2023–2025 рр. на підприємстві спостерігалось зростання собівартості продукції, яка у 2025 р. становила 60124,7 тис. грн, що на 29,2 % більше порівняно з 2023 р. Одночасно збільшилася середньорічна вартість оборотних активів на 19,6 %, що свідчить про розширення обсягів господарської діяльності та підвищення потреби у фінансовому забезпеченні поточних операцій. Позитивною тенденцією є зростання коефіцієнта оборотності оборотних активів з 13,05 до 14,82 обертів на рік, а також скорочення тривалості одного обороту на 11,9 %, що характеризує прискорення

оборотності ресурсів і більш ефективне їх використання у процесі діяльності підприємства.

Таблиця 2.2

Оцінка використання матеріальних ресурсів ТОВ «Транслогістик»

Показник	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Відхилення 2025 р. до 2023 р.	
				+, -	%
Собівартість продукції, тис. грн.	46536,1	49164,5	60124,7	13588,6	29,2
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	4102,45	4411,05	4908,35	805,9	19,6
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, об. в рік	13,05	11,93	14,82	1,8	13,8
Коефіцієнт завантаження 1 обороту оборотних засобів	0,09	0,08	0,07	-0,02	-22,2
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	27,97	30,59	24,63	-3,34	-11,9
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, об. в рік	20,82	14,17	13,96	-6,86	-32,9
Тривалість погашення дебіторської заборгованості, дні	17,53	25,76	26,15	8,62	49,2
Рентабельність оборотних активів, %	60,17	68,60	81,02	20,85	X

Джерело: складено автором за даними підприємства

Разом із цим негативним явищем є зниження коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості на 32,9%, унаслідок чого тривалість її погашення зросла з 17,53 днів до 26,15 днів. Це свідчить про уповільнення розрахунків із дебіторами та може негативно впливати на ліквідність підприємства. Водночас рентабельність оборотних активів у 2025 р. досягла 81,02%, що на 20,85% більше порівняно з 2023 р., що підтверджує підвищення результативності використання оборотного капіталу. Загалом отримані результати свідчать про достатньо ефективне використання матеріальних ресурсів підприємства, однак потребують посилення контролю за станом дебіторської заборгованості.

Суттєвий вплив на результати функціонування будь-якого підприємства має рівень забезпеченості трудовими ресурсами та ефективність їх використання, адже саме персонал формує основу виробничого процесу й забезпечує реалізацію стратегічних цілей підприємства. Дослідження показників використання трудових ресурсів ТОВ «Транслогістик» представлені в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Аналіз трудових ресурсів ТОВ «Транслогістик»

Показник	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Відхилення 2025 р. до 2023 р.	
				+, -	%
Чистий дохід, тис. грн.	53552,0	52633,0	72753,1	19201,1	35,9
Середньооблікова чисельність працівників, чол.	20	17	30	10	50,0
Продуктивність праці, тис. грн./чол.	2677,6	3096,1	2425,1	-252,5	-9,4
Фонд оплати праці, тис. грн.	43272,1	44884,3	93622,7	50350,6	116,4
Зарплатомісткість продукції, тис.грн./тис. грн.	0,81	0,85	1,29	0,48	-37,2
Чистий дохід від реалізації продукції на 1 грн. фонду оплати праці, грн.	1,24	1,17	0,78	-0,46	-26,3
Чистий прибуток на 1 грн. фонду оплати праці, грн.	0,06	0,07	0,04	-0,02	-33,3

Джерело: складено автором за даними підприємства

Проведений аналіз показав, що у 2025 р. чистий дохід підприємства зріс до 72753,1 тис. грн, що на 35,9% більше порівняно з 2023 р. Одночасно середньооблікова чисельність працівників збільшилася на 50%, що свідчить про розширення масштабів діяльності підприємства та потребу у додатковому персоналі. Водночас продуктивність праці скоротилася на 9,4 %, що може бути пов'язано з випереджаючими темпами збільшення чисельності персоналу порівняно зі зростанням обсягів діяльності.

Крім того, фонд оплати праці упродовж досліджуваного періоду зріс більш ніж удвічі та у 2025 р. становив 93622,7 тис. грн. Це свідчить про збільшення витрат на персонал та підвищення рівня матеріального стимулювання працівників. Разом із цим негативною тенденцією є зростання зарплатомісткості продукції та скорочення чистого доходу й чистого прибутку на 1 грн фонду оплати праці, що вказує на зниження ефективності використання трудових ресурсів. Загалом результати аналізу свідчать про необхідність підвищення продуктивності праці та вдосконалення системи управління персоналом підприємства.

Не менш важливим елементом оцінки економічної ефективності діяльності підприємства є дослідження стану та результативності використання капіталу, оскільки саме структура джерел фінансування, рівень фінансової стійкості та

прибутковості активів визначають можливості подальшого розвитку підприємства. Аналіз показників ефективності використання капіталу, представлено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз ефективності використання капіталу ТОВ «Транслогістик»

Показник	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Відхилення 2025 р. до 2023 р., +,-
Середньорічна вартість активів підприємства, тис. грн.	13582,25	21235,35	28855,55	15273,3
Середньорічна вартість власного капіталу підприємства, тис. грн.	3988,7	7014,7	10991,5	7002,8
Середньорічна вартість залученого капіталу підприємства, тис. грн.	12166,4	19300,9	20404,0	8237,6
Коефіцієнт автономії	0,25	0,27	0,35	0,1
Коефіцієнт забезпеченості власними засобами	-1,45	-4,02	-2,42	-0,97
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,41	0,19	0,29	-0,12
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,33	0,36	0,54	0,21
Рентабельність активів, %	18,17	14,25	13,78	-4,39
Рентабельність власного капіталу, %	61,88	43,14	36,18	-25,70
Рентабельність залученого (позикового) капіталу, %	20,29	15,68	19,49	-0,80

Джерело: складено автором за даними підприємства

Аналіз даних, представлених в табл. 2.4 свідчить про суттєве зростання середньорічної вартості активів підприємства, яка у 2025 р. становила 28855,55 тис. грн., що на 15273,3 тис. грн. більше порівняно з 2023 р. Одночасно зросли обсяги власного та залученого капіталу, що свідчить про активний розвиток підприємства та розширення його фінансової бази. Позитивною тенденцією є підвищення коефіцієнта автономії з 0,25 пунктів до 0,35 пунктів, а також зростання коефіцієнта фінансової стабільності, що характеризує певне зміцнення фінансової незалежності підприємства.

Разом із тим окремі показники свідчать про наявність фінансових ризиків. Зокрема, коефіцієнт загальної ліквідності упродовж досліджуваного періоду залишався нижчим за нормативне значення, що вказує на недостатній рівень покриття поточних зобов'язань оборотними активами. Крім того, рентабельність активів та власного капіталу мала тенденцію до зниження, що свідчить про

скорочення ефективності використання наявних фінансових ресурсів. Загалом результати аналізу підтверджують необхідність підвищення прибутковості діяльності та оптимізації структури капіталу підприємства.

У процесі оцінювання результативності господарської діяльності підприємства важливе значення має аналіз ефективності використання витрат, оскільки саме співвідношення між витратами та отриманими результатами дає можливість визначити рівень економічної доцільності здійснення діяльності. З цією метою проаналізуємо показники ефективності використання витрат табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Показники ефективності використання витрат ТОВ «Транслогістик»

Показники	Роки			Відхилення 2025 р. до 2023 р.	
	2023	2024	2025	+, –	%
Рівень витратовіддачі основної діяльності	1,06	0,96	1,02	-0,04	-3,8
Рівень витратоємності основної діяльності	0,94	1,04	0,98	0,04	4,3
Рентабельність поточних витрат, %	4,88	5,50	5,59	0,71	X

Джерело: складено автором за даними підприємства

За результатами проведеного аналізу встановлено, що рівень витратовіддачі основної діяльності у 2025 р. становив 1,02, що на 3,8 % менше порівняно з 2023 р. Це свідчить про певне зниження ефективності формування доходу на одиницю витрат. Одночасно рівень витратоємності діяльності зріс на 4,3 %, що характеризує збільшення обсягів витрат, необхідних для отримання одиниці результату. Така тенденція може бути пов'язана зі зростанням цін на паливо, матеріальні ресурси та оплату праці.

Водночас позитивним аспектом є збільшення рентабельності поточних витрат з 4,88 % у 2023 р. до 5,59 % у 2025 р., що свідчить про певне підвищення ефективності використання поточних витрат у процесі господарської діяльності. Отримані результати дозволяють зробити висновок, що підприємство загалом забезпечує достатній рівень контролю за витратами, однак потребує подальшої оптимізації витратної складової для підвищення загальної ефективності діяльності.

Для узагальнення результатів проведеного дослідження та комплексної оцінки результативності функціонування підприємства доцільним є аналіз

показників ефективності господарської діяльності, які відображають рівень прибутковості, ефективність використання ресурсів і загальну результативність фінансово-господарських процесів. Основні показники ефективності діяльності ТОВ «Транслогістик» наведено у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Показники ефективності результатів господарської діяльності підприємства

Показники	Роки			Відхилення 2025 р. до 2023 р., +, –
	2023	2024	2025	
Комерційна рентабельність, %	4,61	5,75	5,47	0,86
Рентабельність активів, %	18,17	14,25	13,78	-4,39
Рентабельність власного капіталу, %	61,88	43,14	36,18	-25,70
Коефіцієнт рентабельності статутного капіталу	24,68	30,26	39,77	15,02

Джерело: складено автором за даними підприємства

Аналіз показників свідчить, що упродовж 2023–2025 рр. комерційна рентабельність підприємства зростає з 4,61% до 5,47%, що характеризує підвищення ефективності операційної діяльності та здатності підприємства формувати прибуток від реалізації послуг. Також позитивною тенденцією є зростання коефіцієнта рентабельності статутного капіталу на 15,02%, що свідчить про більш ефективне використання вкладеного капіталу та підвищення інвестиційної привабливості підприємства.

Разом із тим рентабельність активів та власного капіталу у досліджуваному періоді знизилася, що свідчить про скорочення рівня прибутковості використання майна та власних фінансових ресурсів підприємства. Такі зміни можуть бути наслідком зростання витрат, збільшення обсягів активів або уповільнення темпів приросту чистого прибутку. У цілому результати аналізу дають підстави стверджувати, що підприємство зберігає прибутковість діяльності, однак для забезпечення подальшого розвитку потребує підвищення ефективності використання ресурсів і зміцнення фінансових результатів.

Для комплексного оцінювання ефективності функціонування підприємства доцільним є застосування інтегрального підходу, який дає змогу узагальнити вплив основних показників господарської діяльності та визначити загальний рівень

економічної ефективності підприємства. Такий підхід дозволяє оцінити не лише окремі аспекти використання ресурсів, а й загальну здатність підприємства забезпечувати ефективне поєднання витрат, доходів, трудових і матеріальних ресурсів у процесі здійснення господарської діяльності [3; 16].

Інтегральний показник економічної ефективності господарської діяльності (ЕГД) розраховується за формулою 2.1:

$$\text{ЕГД} = \sqrt[3]{\text{РВрес}_{\text{сук}} \times \text{Ррес}_{\text{сук}} \times \text{Е}_{\text{ТД}}} \quad (2.1)$$

де $\text{РВрес}_{\text{сук}}$ – ресурсвіддача сукупних ресурсів; $\text{Ррес}_{\text{сук}}$ – рентабельність сукупних ресурсів; $\text{Е}_{\text{ТД}}$ – ефективність трудової діяльності.

Інтегральний показник економічної ефективності господарської діяльності формується на основі сукупності взаємопов'язаних показників, що характеризують результативність використання ресурсного потенціалу підприємства, рівень прибутковості та ефективність трудової діяльності. Використання інтегральної оцінки дає можливість здійснювати порівняння результатів діяльності підприємства у динаміці та виявляти основні тенденції зміни ефективності господарювання.

Важливою складовою інтегрального оцінювання є визначення ефективності трудової діяльності, яка відображає співвідношення між зміною продуктивності праці та рівнем оплати праці працівників підприємства. Це дозволяє оцінити, наскільки зростання витрат на персонал супроводжується відповідним підвищенням результативності праці та фінансових результатів діяльності підприємства, формула 2.2:

$$\text{Е}_{\text{ТД}} = \frac{\text{ПТ}}{\text{ЗПЛ}_{\text{сер}}} = \frac{\text{Вр}_q(\text{T})}{\text{Ч}_c \times \text{ЗПЛ}_{\text{сер}}} = \frac{\text{Вр}_q(\text{T})}{\text{ФОП}} \quad (2.2)$$

де Вр_q – чиста виручка від реалізації продукції; T – обсяг товарообороту; ФОП – фонд оплати праці; Ч_c – чисельність працівників; $\text{ЗПЛ}_{\text{сер}}$ – середній рівень оплати праці.

Застосування інтегрального показника у динаміці дає можливість визначити тенденції зміни рівня економічної ефективності підприємства за досліджуваний період. З цією метою розраховується темп зміни інтегрального показника, який характеризує швидкість зміни загальної результативності господарської діяльності підприємства, формуло 2.3:

$$Z_{\text{ЕГД}} = \frac{\text{ЕГД}_{\text{звітн}}}{\text{ЕГД}_{\text{мин}}} \quad (2.3)$$

де $Z_{\text{ЕГД}}$ – темп зміни інтегрального показника економічної ефективності господарчої діяльності.

Поряд із цим інтегральний підхід передбачає дослідження темпів зміни основних економічних показників, що характеризують інтенсивність розвитку підприємства та рівень його економічного зростання. За таких умов позитивною вважається ситуація, коли темпи зростання результативних показників перевищують темпи збільшення ресурсів і витрат, що свідчить про підвищення ефективності функціонування підприємства та раціональне використання наявного потенціалу, формула 2.4:

$$Z_{\text{інт}} = \frac{Z_{\text{ПП}} + Z_{t_{\text{ОА}}} + Z_{\text{ФВ}}}{Z_{\text{ФОП}} + Z_{\text{ОАсер}} + Z_{\text{НОАсер}}} \quad (2.4)$$

де $Z_{\text{інт}}$ – темп інтенсивності розвитку; $Z_{\text{ПП}}$ – темп зміни продуктивності праці працівників; $Z_{t_{\text{ОА}}}$ – темп зміни коефіцієнта оборотності оборотних активів; $Z_{\text{ФВ}}$ – темп зміни фондovіддачі основних фондів; $Z_{\text{ФОП}}$ – темп зміни витрат на оплату праці; $Z_{\text{ОАсер}}$ – темп зміни середньорічної вартості оборотних активів; $Z_{\text{НОАсер}}$ – темп зміни середньорічної вартості необоротних активів.

Для узагальнення оцінки результативності діяльності підприємства також використовується індекс економічного росту, який дає можливість визначити рівень економічного розвитку підприємства на основі системи ключових показників ефективності господарювання, формула 2.5:

$$I_{\text{ер}} = \sqrt{I_{\text{ПП}} \times I_{t_{\text{ОА}}} \times I_{\text{ФВ}} \times I_{\text{БВ}} \times I_{\text{РКОМ}}} \quad (2.5)$$

де ІПП – індекс продуктивності праці працівників; ІтОА – індекс коефіцієнта оборотності оборотних активів підприємства; Іфв – індекс фондівдачі основних засобів; ІВв – індекс витратівдачі; ІРком – індекс рівня комерційної рентабельності.

Формування інтегральної оцінки діяльності ТОВ «Транслогістик» здійснюється на основі системи фінансово-економічних показників підприємства, розрахованих за даними фінансової звітності, що дозволяє комплексно оцінити рівень економічної ефективності його господарської діяльності. Вихідні дані для проведення інтегральної оцінки наведено у Додатку Е.

Для визначення загального рівня економічної ефективності діяльності підприємства здійснимо розрахунок інтегрального показника господарської діяльності ТОВ «Транслогістик», табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Розрахунок інтегрального показника економічної ефективності господарської діяльності підприємства

Показники	Роки		
	2022	2023	2024
Ресурсовіддача сукупних ресурсів	0,942	0,796	0,594
Рентабельність сукупних ресурсів, %	4,34	4,58	3,25
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, об. в рік	13,05	11,93	14,82
Показник ефективності трудової діяльності	1,238	1,173	0,777
Інтегральний показник економічної ефективності господарської діяльності	0,370	0,350	0,247

Джерело: складено автором за даними підприємства

Аналіз результатів, наведених у табл. 2.7, свідчить про зниження інтегрального показника економічної ефективності господарської діяльності ТОВ «Транслогістик» упродовж досліджуваного періоду. Це обумовлено скороченням ресурсної віддачі, зниженням ефективності трудової діяльності та погіршенням окремих показників прибутковості, що вказує на зменшення загальної результативності використання ресурсного потенціалу підприємства.

З метою оцінювання динаміки розвитку та ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства доцільно розглянути показники темпу інтенсивності розвитку ТОВ «Транслогістик», представлені у табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Розрахунок темпу інтенсивності розвитку ТОВ «Транслогістик»

Показники	Роки			Відхилення 2025 р. до 2023 р.	
	2023	2024	2025.	+, –	%
Продуктивність праці тис. грн./чол.	2677,6	3096,1	2425,1	-252,5	-9,4
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, об. в рік	13,05	11,93	14,82	1,8	13,8
Фондовіддача, тис. грн./тис. грн.	3,94	2,48	2,52	-1,42	-36,0
Фонд оплати праці, тис. грн.	43272,1	44884,3	93622,7	50350,6	116,4
Оборотні активи (за середньорічною вартістю), тис. грн.	4102,45	4411,05	4908,35	805,9	19,6
Необоротні активи (за середньорічною вартістю), тис. грн.	9479,8	16824,3	23947,2	14467,4	152,6
Темп інтенсивності розвитку підприємства, %	-	69,5	65,8	x	x

Джерело: складено автором за даними підприємства

Результати розрахунку, представлені у табл. 2.8, свідчать про недостатній рівень інтенсивності розвитку ТОВ «Транслогістик», оскільки темпи зростання витрат і ресурсів перевищують темпи підвищення результативних показників діяльності підприємства. Це підтверджує необхідність посилення контролю за ефективністю використання наявних ресурсів та підвищення продуктивності господарської діяльності.

Для узагальнення тенденцій економічного розвитку підприємства та оцінки результативності його господарювання розрахуємо індекс економічного росту, табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Розрахунок індексу економічного росту підприємства

Показники	Роки			Відхилення 2025 р. до 2023 р.	
	2023	2024	2025.	+, –	
Продуктивність праці тис. грн./чол.	2677,6	3096,1	2425,1	-252,5	-9,4
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, об. в рік	13,05	11,93	14,82	1,8	13,8
Фондовіддача, тис. грн./тис. грн.	3,94	2,48	2,52	-1,42	-36,0
Рівень витратовіддачі основної діяльності	1,06	0,96	1,02	-0,04	-3,8
Комерційна рентабельність, %	4,61	5,73	5,47	086	x
Індекс економічного росту підприємства	-	0,95	0,94	x	x

Джерело: складено автором за даними підприємства

Дані табл. 2.9 показують, що індекс економічного росту ТОВ «Транслогістик» упродовж досліджуваного періоду залишався нижчим за нормативне значення, що свідчить про недостатньо високі темпи економічного розвитку підприємства. Така тенденція вказує на потребу у впровадженні заходів щодо підвищення ефективності використання активів, зміцнення прибутковості та забезпечення стабільного економічного зростання підприємства.

Проведене дослідження дозволило встановити, що діяльність ТОВ «Транслогістик» упродовж 2023–2025 рр. характеризувалася розширенням масштабів господарювання, зростанням обсягів доходу, активів і ресурсного потенціалу підприємства. Водночас результати аналізу свідчать про наявність окремих негативних тенденцій, зокрема зниження продуктивності праці, фондівіддачі, рентабельності активів і власного капіталу, а також уповільнення оборотності дебіторської заборгованості. Проведена інтегральна оцінка підтвердила певне зниження загального рівня економічної ефективності діяльності підприємства, що обумовлює необхідність удосконалення системи управління ресурсами, оптимізації витрат та підвищення результативності використання наявного економічного потенціалу.

Висновки до Розділу 2

У результаті проведеного дослідження встановлено, що ТОВ «Транслогістик» є сучасним транспортно-логістичним підприємством, основним видом діяльності якого є надання послуг з автомобільних вантажних перевезень. Підприємство здійснює перевезення промислових, будівельних, сільськогосподарських та інших видів вантажів як на території України, так і у міжнародному сполученні. Діяльність підприємства забезпечується наявністю власного автопарку, чітко сформованою організаційною структурою та орієнтацією на задоволення потреб клієнтів у якісних і своєчасних транспортно-логістичних послугах. Упродовж 2023–2025 рр. підприємство забезпечувало загалом стабільне функціонування та поступове розширення масштабів

господарської діяльності, про що свідчить зростання середньорічної вартості необоротних активів з 9479,8 тис. грн до 23947,2 тис. грн, або на 152,6 %, а також збільшення чистого доходу на 35,9 % – до 72753,1 тис. грн у 2025 р.

Проведений аналіз показав, що поряд із позитивними тенденціями у діяльності підприємства наявні окремі проблеми щодо ефективності використання ресурсного потенціалу. Так, фондівдача основних засобів знизилася з 3,94 до 2,52 тис. грн/тис. грн, а рентабельність основних засобів скоротилася з 26,04 % до 16,61 %, що свідчить про недостатньо ефективне використання матеріально-технічної бази підприємства. Водночас коефіцієнт оборотності оборотних активів зріс з 13,05 до 14,82 обертів на рік, а рентабельність оборотних активів підвищилася з 60,17 % до 81,02 %, що характеризує покращення ефективності використання оборотного капіталу. Негативним явищем є уповільнення оборотності дебіторської заборгованості, тривалість її погашення зросла з 17,53 до 26,15 днів. Крім того, продуктивність праці знизилася на 9,4 %, а чистий прибуток на 1 грн фонду оплати праці скоротився з 0,06 грн до 0,04 грн, що вказує на необхідність підвищення ефективності використання трудових ресурсів.

Комплексна оцінка показників ефективності використання капіталу, витрат та результатів господарської діяльності дозволила встановити, що ТОВ «Транслогістик» залишається прибутковим підприємством та має потенціал до подальшого розвитку. Зокрема, комерційна рентабельність зросла з 4,61 % до 5,47 %, а коефіцієнт рентабельності статутного капіталу – з 24,68 % до 39,77 %. Позитивною тенденцією є також зростання коефіцієнта автономії з 0,25 до 0,35 та коефіцієнта фінансової стабільності з 0,33 до 0,54. Разом із тим рентабельність активів знизилася з 18,17 % до 13,78 %, а рентабельність власного капіталу – з 61,88 % до 36,18 %, що свідчить про скорочення ефективності використання фінансових ресурсів. Отже, результати проведеного аналізу підтверджують необхідність пошуку та обґрунтування резервів зростання економічної ефективності ТОВ «Транслогістик», що стане основою для розроблення практичних заходів щодо підвищення результативності його діяльності.

РОЗДІЛ 3

ОБГРУНТУВАННЯ РЕЗЕРВІВ ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ «ТРАНСЛОГІСТИК» КОРОСТЕНЬ

На підставі проведеного комплексного аналізу діяльності ТОВ «Транслогістик» було виявлено ряд суттєвих проблем, які стримують зростання економічної ефективності підприємства. Незважаючи на збільшення обсягів діяльності та чистого доходу, підприємство демонструє зниження фондівіддачі основних засобів на 36 %, зменшення продуктивності праці на 9,4 %, уповільнення оборотності дебіторської заборгованості, а також значне зростання витрат на оплату праці та утримання автопарку. Це свідчить про наявність значних внутрішніх резервів, мобілізація яких дозволить суттєво підвищити результативність господарської діяльності.

Так, серед основних проблемних напрямів нами виділено низьку ефективність використання основних засобів, недостатню мотивацію персоналу, неефективне управління дебіторською заборгованістю та високий рівень витрат на паливо і технічне обслуговування.

З метою підвищення економічної ефективності діяльності підприємства нами пропонується комплекс взаємопов'язаних заходів, реалізація яких суттєво вплине на підвищення ефективності діяльності підприємства. До складу запропонованого комплексу входять:

- впровадження системи GPS-моніторингу та оптимізації маршрутів перевезень;
- удосконалення системи мотивації водіїв і логістичного персоналу;
- посилення роботи з дебіторською заборгованістю шляхом застосування сучасних інструментів управління розрахунками;
- оптимізація структури автопарку та впровадження планово-попереджувального технічного обслуговування транспортних засобів.

Реалізація зазначених заходів сприятиме більш ефективному використанню ресурсів підприємства, скороченню витрат та підвищенню фінансових результатів його діяльності.

1. Впровадження системи GPS-моніторингу та оптимізації маршрутів перевезень.

Одним із ключових резервів зростання економічної ефективності підприємства є підвищення ефективності використання автотранспорту. За результатами проведеного аналізу спостерігається суттєве зниження фондівіддачі основних засобів, що частково зумовлено неефективним плануванням маршрутів, наявністю холостих пробігів, простоями транспорту та неконтрольованим стилем водіння.

Впровадження сучасної системи GPS-моніторингу дозволить у реальному часі відстежувати місцезнаходження кожного автомобіля, швидкість руху, витрати палива, дотримання графіків та маршрутів. Це дасть змогу диспетчерам оперативно коригувати маршрути, зменшувати холості пробіги та контролювати дисципліну водіїв. Алгоритм впровадження системи GPS-моніторингу та оптимізації маршрутів перевезень підприємства представлено на рис. 3.1.

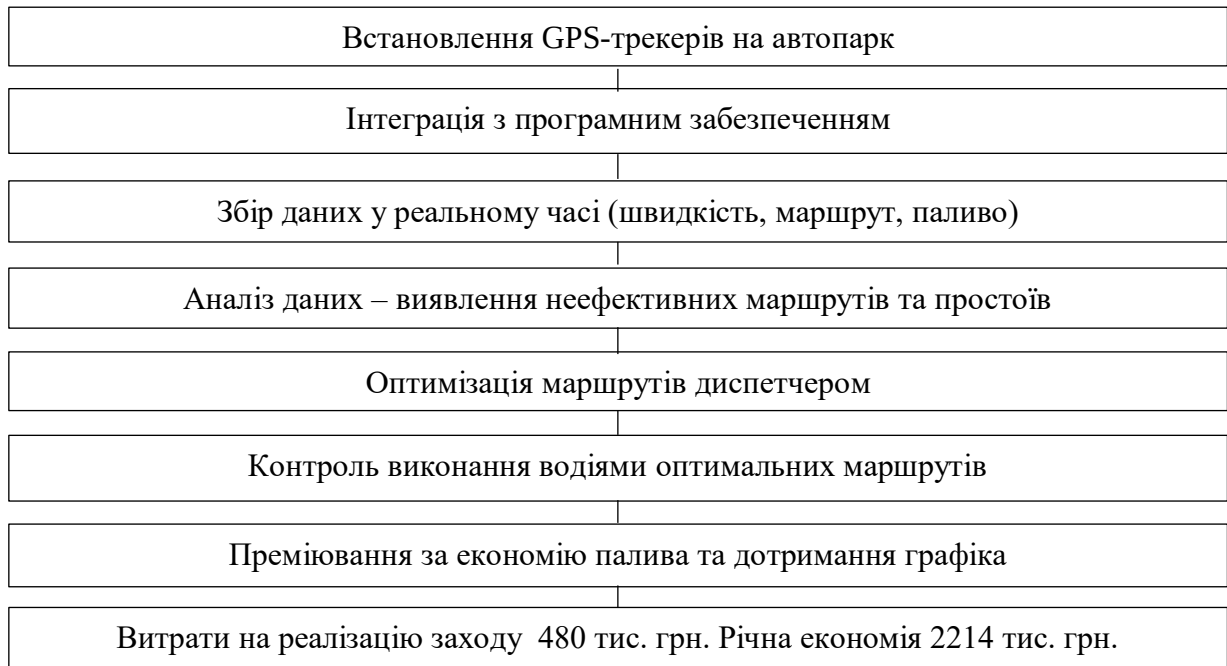

Рис. 3.1. Алгоритм впровадження системи GPS-моніторингу та оптимізації маршрутів

Джерело: складено автором за даними власних досліджень

На рисунку 3.1 відображено комплексний алгоритм, який починається з встановлення GPS-трекерів на весь автопарк підприємства та їх інтеграції з програмним забезпеченням. Далі здійснюється постійний збір даних у реальному часі щодо місцезнаходження, швидкості, витрати палива та дотримання маршрутів. Отримана інформація аналізується диспетчерами, які виявляють неефективні маршрути, порожні пробіги та відхилення від плану. На основі цього аналізу проводиться оперативне коригування маршрутів, а водії преміюються за економію палива та дотримання оптимальних шляхів. Завершальним етапом є формування щомісячних аналітичних звітів для керівництва, що дозволяє постійно вдосконалювати логістичні процеси.

Проаналізувавши дані аналогічних транспортних підприємств, які впровадили систему GPS-моніторингу, нами відмічене те, що середнє скорочення витрат на паливо становило в межах від 10 до 15 %. Застосувавши консервативний підхід до прогнозування та прийнявши зниження витрат на ТОВ «Транслогістик» на 12% ми побачили, що реалізація даного заходу дозволить підприємству отримати річну економію у сумі 2214 тис. грн. Одноразові витрати на придбання обладнання, програмного забезпечення та навчання персоналу становитимуть 480 тис. грн. Таким чином, термін окупності заходу не перевищить 2,6 місяці.

Впровадження даного заходу є фундаментом для подальшої оптимізації логістичних процесів і створює умови для реалізації наступних заходів щодо підвищення економічної ефективності підприємства.

2. Наступним заходом є удосконалення системи мотивації водіїв та логістичного персоналу.

Одним із виявлених резервів зростання економічної ефективності ТОВ «Транслогістик» є підвищення продуктивності праці персоналу. Як показали результати аналізу протягом 2023–2025 років спостерігалось зниження продуктивності праці на 9,4 % при одночасному зростанні фонду оплати праці на 116,4 %. Така ситуація свідчить про низьку мотивацію працівників, недостатню зацікавленість у кінцевих результатах праці та відсутність чіткого зв'язку між розміром заробітної плати та ефективністю роботи.

Для вирішення цієї проблеми пропонується впровадити сучасну комбіновану систему мотивації персоналу, яка поєднуватиме гарантовану фіксовану частину заробітної плати із значною змінною частиною, що залежатиме від ключових показників ефективності, рис 3.2.

Рис. 3.2. Структура запропонованої системи мотивації персоналу підприємства

Джерело: складено автором за даними власних досліджень

На рис. 3.2 представлено структуру нової системи мотивації. Вона передбачає поділ заробітної плати на дві частини: фіксовану в межах від 60–75 % від загальної суми в залежності від категорії працівників, яка гарантує стабільний дохід працівнику, та змінну частину в межах від 25–35 %, яка залежить від досягнення конкретних ключових показників ефективності (KPI). До таких показників належать: економія палива порівняно з нормою, своєчасність доставки вантажу, відсутність порушень правил дорожнього руху та технічного стану автомобіля, а також виконання або перевиконання планового обсягу рейсів.

Структуру запропонованої системи мотивації персоналу деталізовано в табл. 3.1.

Як видно з даних табл. 3.1, нова система мотивації передбачає значну частку змінної оплати праці, що безпосередньо залежатиме від індивідуальних та колективних результатів роботи.

Таблиця 3.1

Деталізація структура нової системи мотивації персоналу ТОВ
«Транслогістик»

Категорія працівників	Фіксована частина (оклад), %	Змінна частина (премія), %	Показники преміювання (KPI)	Максимальний розмір премії
Водії автотранспорту	65 %	35 %	- Економія палива; - Своєчасність доставки; - Відсутність порушень; - Виконання плану рейсів.	до 35 % від окладу
Диспетчери / логісти	70 %	30 %	- Оптимізація маршрутів; - Зниження простоїв; - Виконання плану перевезень.	до 30 % від окладу
Технічний персонал	75 %	25 %	- Зниження витрат на ремонт; - Зменшення простоїв через поломки	до 25 % від окладу

Джерело: складено автором за даними власних досліджень

Запровадження такої системи мотивації дозволить безпосередньо пов'язати розмір заробітної плати водіїв та диспетчерів з їхнім реальним внеском у результати діяльності підприємства. Водії, які демонструватимуть високу ефективність роботи, отримуватимуть суттєву премію, що стимулюватиме їх до економного використання палива, дотримання оптимальних маршрутів та підвищення якості послуг. У свою чергу, це призведе до зростання продуктивності праці, зниження витрат на паливо та підвищення загальної ефективності використання автопарку.

Очікувані результати від впровадження даного заходу розраховані на основі досвіду аналогічних транспортних компаній. За умови впровадження нової системи мотивації прогнозується зростання продуктивності праці водіїв на 10 %. Крім того, за рахунок кращої дисципліни та зацікавленості у економії ресурсів очікується додаткове скорочення витрат на паливо на 5 %, що становить приблизно 750 тис.

грн. на рік. Загальний річний економічний ефект від заходу оцінюється у 2604 тис. грн.

Одноразові витрати на розробку та впровадження нової системи мотивації, зокрема, розробку положення, навчання керівників, налаштування системи КРІ, становитимуть близько 154 тис. грн. Термін окупності заходу – 2,2 місяці.

3. Ще одним резервом зростання економічної ефективності є посилення роботи з дебіторською заборгованістю.

За результатами проведеного аналізу встановлено, що тривалість погашення дебіторської заборгованості ТОВ «Транслогістик» зросла з 17,53 днів у 2023 р. до 26,15 днів у 2025 р., тобто збільшилася на 49,2 %. Така тенденція свідчить про погіршення платіжної дисципліни клієнтів, відволікання значних оборотних коштів із господарського обороту підприємства та формування прихованого кредитування покупців за рахунок власних ресурсів підприємства.

Для вирішення цієї проблеми пропонується комплексний захід, що поєднує три взаємопов'язані інструменти: впровадження факторингу, запровадження системи автоматичних нагадувань та встановлення штрафних санкцій за прострочення платежів.

Факторинг як інструмент управління дебіторською заборгованістю передбачає передачу права вимоги боргу спеціалізований фінансовій установі (фактору) в обмін на негайне фінансування у розмірі 80–90 % від суми заборгованості. Це дозволяє підприємству отримати «живі» кошти, не чекаючи фактичної оплати від клієнтів, та спрямувати їх на покриття поточних витрат або реінвестування в господарську діяльність.

Пропонується передати на факторингове обслуговування 40 % загального обсягу дебіторської заборгованості – передусім ту її частину, яка утворилася за договорами з постійними клієнтами з підтвердженою платоспроможністю. Решта заборгованості управлятиметься безпосередньо комерційним відділом підприємства із застосуванням жорсткішого претензійно-позовного контролю.

Паралельно з факторингом пропонується запровадити автоматизовану систему управління дебіторською заборгованістю, яка включатиме такі складові:

- автоматичні SMS- та e-mail-нагадування клієнтам за 5, 3 та 1 день до настання строку платежу;
- формування автоматичних сповіщень про прострочення платежу з першого дня після закінчення строку;
- систему штрафних санкцій у розмірі 0,1 % від суми боргу за кожен день прострочення відповідно до умов договорів;
- щотижневий реєстр дебіторської заборгованості з ранжуванням клієнтів за ступенем ризику та термінами прострочення;
- обмеження нових рейсів для клієнтів із простроченою заборгованістю понад 30 днів.

Витрати на впровадження заходу є відносно невеликими та включають: оплату комісії фактору, в середньому 1,5–2,5 % від суми переданої заборгованості, одноразові витрати на налаштування системи автоматичних нагадувань, орієнтовно 45,3 тис. грн. та витрати на юридичне супроводження договорів – 30 тис. грн. Загальні одноразові витрати становитимуть близько 80 тис. грн. Алгоритм реалізації заходу з посилення роботи з дебіторською заборгованістю представлено в Додатку Ж. Очікувані результати від впровадження даного заходу наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Очікувані результати від посилення роботи з дебіторською заборгованістю

Показник	2025 р. (факт)	2026 р. (прогноз)	Відхилення 2026 р. від 2025 р., +/-
Тривалість погашення дебіторської заборгованості, дні	26,15	18,0	-8,15
Середньорічна дебіторська заборгованість, тис. грн.	5427,8	3747,8	-1680,0
Вивільнені кошти, тис. грн.	-	1680,0	1680,0
Економія на відсотках за кредитом, тис. грн./рік	-	420,0	420,0
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, об./рік	13,96	20,28	6,32
Загальний річний ефект, тис. грн.	-	2100,0	2100,0

Джерело: складено автором за даними власних досліджень

Як видно з табл. 3.2, завдяки реалізації заходу очікується скорочення середнього терміну погашення дебіторської заборгованості до 18 днів, що вивільнить із обороту 1680 тис. грн. Додатково підприємство заощадить на відсотках за залученими кредитами для покриття касових розривів – економія становитиме 420 тис. грн. на рік. Загальний річний економічний ефект оцінюється у 2100 тис. грн. при одноразових витратах 80 тис. грн., що забезпечує термін окупності менше 0,5 місяця.

Таким чином, запропонований захід дозволить не лише покращити ліквідність підприємства, а й підвищити фінансову стійкість, знизити залежність від зовнішніх позик та підвищити ефективність управління оборотним капіталом ТОВ «Транслогістик».

4. Четвертим заходом реалізація якого забезпечить зростання економічної ефективності діяльності підприємства є оптимізація структури автопарку та впровадження планово-попереджувального технічного обслуговування.

В процесі проведеного аналізу встановлено, що в структурі автопарку підприємства є 4 автомобілі зі ступенем зносу понад 80 %, які генерують непропорційно великі витрати на технічне обслуговування та ремонт, водночас маючи нижчу надійність і провізну спроможність порівняно з більш новими транспортними засобами. Утримання таких автомобілів у складі активного парку є економічно невиправданим.

З метою вирішення виявленої проблеми пропонується реалізація комплексного заходу з оптимізації структури автопарку, що включає чотири взаємопов'язані напрями, табл. 3.3.

Перший напрям передбачає реалізацію на вторинному ринку 4 найбільш зношених автомобілів. За умови їх балансової залишкової вартості та ринкового попиту на вживану вантажну техніку очікується надходження від продажу у розмірі 350 тис. грн. Ці кошти можуть бути спрямовані на часткове фінансування поточних операційних потреб або погашення короткострокових зобов'язань підприємства.

Другий напрям – передача рейсів, що раніше виконувалися зношеними автомобілями, на аутсорсинг перевізникам-партнерам. Ця практика вже поширена в галузі та дозволяє підтримувати обсяги перевезень без витрат на утримання власного застарілого транспорту. Ставки аутсорсингових перевезень, як правило, є нижчими за фактичну собівартість перевезень зношеними власними автомобілями з урахуванням витрат на ремонт, паливо і простой.

Таблиця 3.3

Зміст заходів з оптимізації структури автопарку ТОВ «Транслогістик»

Категорія автомобілів	Запропонований захід	Очікуваний результат
Автомобілі зі зносом понад 80 %, 4 од.	Реалізація (продаж) на вторинному ринку	Надходження коштів, зниження витрат на ремонт та обслуговування
Рейси, що покривалися зношеними авто	Передача на аутсорсинг перевізникам-партнерам	Уникнення витрат на утримання надлишкового автопарку
Решта автопарку	Планово-попереджувальне технічне обслуговування (ПТО) за розкладом	Зниження позапланових ремонтів, продовження ресурсу ТЗ
Весь автопарк	Ведення реєстру технічного стану в електронній формі (картки авто)	Прозорий контроль витрат і стану кожного ТЗ

Джерело: складено автором за даними власних досліджень

Третій напрям – впровадження системи планово-попереджувального технічного обслуговування (ПТО) для решти автопарку. Суть системи полягає в тому, що технічне обслуговування кожного автомобіля проводиться не за фактом поломки, а за чітким розкладом залежно від пробігу та календарного терміну. Це дозволяє виявляти і усувати несправності на ранній стадії, до їх переростання у дорогі ремонти та непередбачені простой.

Четвертий напрям – ведення електронного реєстру технічного стану автопарку (картки автомобілів). Кожна картка містить інформацію про технічні характеристики транспортного засобу, дату та зміст останнього обслуговування, перелік виявлених і усунених несправностей, заплановані дати наступного ТО, а також фактичні витрати на обслуговування в розрізі кожного автомобіля. Це забезпечить повну прозорість витрат і дозволить оперативно виявляти «проблемні» автомобілі, які споживають непропорційно багато ресурсів.

Витрати на реалізацію заходу включають: проведення комплексної технічної діагностики – орієнтовно 52 тис. грн., розробку регламенту ПТО та навчання відповідального персоналу – 33 тис. грн., налаштування програмного забезпечення для ведення електронних карток – 40 тис. грн., юридичне оформлення договорів продажу та аутсорсингу – 20 тис. грн., непередбачувані витрати – 183 тис. грн. Загальна річна економія від заходу становить 980 тис. грн. при одноразових витратах 328 тис. грн., що забезпечує термін окупності близько 3,9 місяця.

Крім безпосереднього економічного ефекту, оптимізація структури автопарку матиме суттєвий позитивний вплив на операційну надійність підприємства: зменшиться кількість непередбачених простоїв, покращиться дотримання термінів доставки та підвищиться рівень задоволеності клієнтів – що в кінцевому підсумку зміцнить конкурентну позицію ТОВ «Транслогістик» на ринку транспортно-логістичних послуг Коростеня та Житомирської області. Алгоритм реалізації заходу з оптимізації структури автопарку представлено в Додатку К.

Для узагальнення результатів запропонованих заходів та оцінки їх сукупного економічного потенціалу здійснено зведений розрахунок одноразових витрат, річної економії та терміну окупності по кожному з чотирьох напрямів. Результати розрахунків представлено в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Економічний ефект від реалізації запропонованих заходів підвищення ефективності ТОВ «Транслогістик», прогноз на 2026 рік

Запропонований захід	Одноразові витрати, тис. грн.	Річна економія (ефект), тис. грн.	Термін окупності, міс.
1	2	3	4
Захід 1. Впровадження системи GPS-моніторингу та оптимізації маршрутів перевезень	480	2214	2,6
Захід 2. Удосконалення системи мотивації водіїв та логістичного персоналу	154	2604	2,2
Захід 3. Посилення роботи з дебіторською заборгованістю (факторинг та система управління розрахунками)	80	2100	0,5

Продовження табл. 3.4

1	2	3	4
Захід 4. Оптимізація структури автопарку та впровадження планово-попереджувального технічного обслуговування	328	980	3,9
Разом	1034	7898	2,8 (середній)

Джерело: складено автором за даними власних досліджень

Дані табл. 3.4 свідчать про те, що сукупні одноразові витрати на реалізацію всіх чотирьох заходів становлять 1034 тис. грн., тоді як загальна річна економія – 7898 тис. грн., що забезпечує середньозважений термін окупності лише 2,8 місяця. Найбільший економічний ефект забезпечують заходи з удосконалення системи мотивації персоналу – 2604 тис. грн./рік та впровадження GPS-моніторингу – 2214 тис. грн./рік, тоді як посилення роботи з дебіторською заборгованістю вирізняється найкоротшим терміном окупності – менше 0,5 місяця. Навіть найбільш ресурсоємний за одноразовими витратами захід – впровадження GPS-моніторингу, який окупається менш ніж за три місяці, що підтверджує високу інвестиційну привабливість усього комплексу заходів та обґрунтованість їх впровадження.

Поряд із оцінкою безпосереднього економічного ефекту важливим є аналіз впливу запропонованих заходів на ключові показники ефективності діяльності підприємства. З цією метою здійснено прогнозний розрахунок основних індикаторів на 2026 рік з урахуванням кумулятивного впливу всіх чотирьох заходів, результати якого представлено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Прогноз впливу запропонованих заходів на ключові показники
ефективності ТОВ «Транслогістик» (2026 рік)

Показник	2025 р. (факт)	2026 р. (прогноз)	Відхилення 2026 р. від 2025 р., +/-
1	2	3	4
Фондовіддача, грн./грн.	2,52	3,60	1,08
Продуктивність праці, тис. грн./чол.	2425,1	2668,0	242,9
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, об./рік	14,82	23,7	8,88
Тривалість погашення дебіторської заборгованості, дні	26,15	18,0	-8,15
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,43	0,34	-0,09
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,57	0,66	0,09

Продовження табл. 3.5

1	2	3	4
Рентабельність основних засобів, %	16,61	34,0	17,39
Рентабельність оборотних активів, %	81,02	234,1	153,1
Рентабельність активів, %	13,78	22,8	9,02
Рентабельність власного капіталу, %	36,18	51,8	15,62
Комерційна рентабельність, %	5,47	9,9	4,43
Чистий прибуток, тис. грн.	3976,8	7556,0	3579,2

Джерело: складено автором за даними власних досліджень

Аналіз даних, представлених в табл. 3.5 дозволяє констатувати суттєве покращення всіх ключових показників ефективності діяльності підприємства. Фондовіддача зросте з 2,52 до 3,60 грн./грн., що свідчить про підвищення ефективності використання основних засобів завдяки зростанню обсягів діяльності та оптимізації складу автопарку. Продуктивність праці збільшиться до 2668 тис. грн./чол. Коефіцієнт зносу основних засобів знизиться з 0,43 до 0,34, що відображає оновлення та оздоровлення структури автопарку. Особливо значним є покращення показників ліквідності оборотного капіталу: коефіцієнт оборотності оборотних активів зросте з 14,82 до 23,7 об./рік, а тривалість погашення дебіторської заборгованості скоротиться з 26,15 до 18 днів. Реалізація заходів забезпечить зростання чистого прибутку до 7556 тис. грн., рентабельності активів на 9,02%, рентабельності власного капіталу – на 15,62%, а комерційної рентабельності – на 4,43%, що підтверджує комплексний позитивний вплив запропонованих заходів на фінансово-економічний стан ТОВ «Транслогістик».

Отже, проведене обґрунтування резервів зростання економічної ефективності ТОВ «Транслогістик» дозволило визначити комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на підвищення результативності використання ресурсного потенціалу підприємства. Запропоновані заходи передбачають впровадження системи GPS-моніторингу та оптимізації маршрутів перевезень, удосконалення системи мотивації персоналу, посилення роботи з дебіторською заборгованістю, а також оптимізацію структури автопарку та впровадження планово-попереджувального технічного обслуговування. Встановлено, що їх реалізація потребує одноразових витрат у розмірі 1034 тис. грн, тоді як очікуваний сукупний річний економічний ефект становитиме 7898 тис. грн,

а середній термін окупності не перевищуватиме 2,8 місяця. Прогнозні розрахунки підтвердили суттєве покращення ключових показників діяльності підприємства, зокрема зростання чистого прибутку до 7556 тис. грн, підвищення фондівіддачі до 3,60 грн/грн, рентабельності активів до 22,8 % та комерційної рентабельності до 9,9 %. Це свідчить про високу економічну доцільність запропонованих заходів та їх здатність забезпечити підвищення конкурентоспроможності, фінансової стійкості й ефективності діяльності ТОВ «Транслогістик» у перспективному періоді.

Висновки до Розділу 3

На основі проведеного аналізу діяльності ТОВ «Транслогістик» нами обґрунтовано основні резерви зростання економічної ефективності підприємства. Встановлено, що ключовими проблемами, які стримують підвищення результативності його функціонування, є недостатньо ефективне використання автотранспортних засобів, зниження продуктивності праці персоналу, погіршення оборотності дебіторської заборгованості та зростання витрат на утримання автопарку. Для усунення виявлених недоліків запропоновано комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства та покращення фінансово-економічних результатів його діяльності.

Для усунення виявлених недоліків та підвищення ефективності діяльності ТОВ «Транслогістик» розроблено та економічно обґрунтовано чотири напрями вдосконалення діяльності підприємства: впровадження системи GPS-моніторингу та оптимізації маршрутів перевезень, удосконалення системи мотивації водіїв і логістичного персоналу на основі KPI, посилення роботи з дебіторською заборгованістю шляхом використання факторингу та автоматизованих інструментів контролю розрахунків, а також оптимізацію структури автопарку із впровадженням системи планово-попереджувального технічного обслуговування. Проведені розрахунки підтвердили високу економічну доцільність запропонованих

рішень, оскільки їх реалізація забезпечує значне скорочення витрат, прискорення оборотності капіталу та підвищення продуктивності праці.

Прогнозна оцінка результатів реалізації запропонованих заходів показала, що за сукупних одноразових витрат у розмірі 1034 тис. грн підприємство може отримати річний економічний ефект у сумі 7898 тис. грн, а середній термін окупності інвестицій становитиме лише 2,8 місяця. Очікується зростання чистого прибутку до 7556 тис. грн, підвищення фондовіддачі, покращення показників рентабельності та прискорення оборотності оборотних активів. Отже, реалізація запропонованого комплексу заходів створить передумови для зміцнення фінансової стійкості, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення довгострокового розвитку ТОВ «Транслогістик».

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

На основі проведеного дослідження теоретико-методичних засад економічної ефективності підприємства та резервів її зростання встановлено, що економічна ефективність є однією з ключових характеристик діяльності підприємства, яка відображає рівень результативності використання трудових, матеріальних, фінансових та виробничих ресурсів. Узагальнення наукових підходів дозволило визначити економічну ефективність як співвідношення отриманого результату та витрачених ресурсів, що характеризує здатність підприємства забезпечувати прибутковість, конкурентоспроможність і стабільний розвиток у сучасних умовах господарювання. У роботі розглянуто основні види економічної ефективності, фактори впливу на неї, а також систему показників, що використовується для оцінки результативності функціонування підприємства.

У процесі дослідження особливу увагу приділено резервам зростання економічної ефективності підприємства. Визначено сутність резервів, узагальнено наукові підходи до їх трактування та наведено класифікацію за різними ознаками. Дослідження показало, що найбільший вплив на підвищення ефективності діяльності мають резерви, пов'язані з удосконаленням використання основних засобів, оборотного капіталу, трудових і матеріальних ресурсів, а також із впровадженням інноваційних технологій та сучасних методів управління. Розглянуті методи виявлення резервів формують аналітичну основу для подальшого дослідження діяльності підприємства та розроблення практичних заходів щодо підвищення його економічної ефективності.

В результаті проведеного дослідження встановлено, що ТОВ «Транслогістик» є сучасним транспортно-логістичним підприємством, основним видом діяльності якого є надання послуг з автомобільних вантажних перевезень. Діяльність підприємства забезпечується наявністю власного автопарку, чітко сформованою організаційною структурою та орієнтацією на задоволення потреб клієнтів у якісних і своєчасних транспортно-логістичних послугах. Упродовж 2023–2025 рр. підприємство забезпечувало загалом стабільне функціонування та

поступове розширення масштабів господарської діяльності, про що свідчить зростання середньорічної вартості необоротних активів з 9479,8 тис. грн до 23947,2 тис. грн, або на 152,6 %, а також збільшення чистого доходу на 35,9 % – до 72753,1 тис. грн у 2025 р.

Проведений аналіз показав, що поряд із позитивними тенденціями у діяльності підприємства наявні окремі проблеми щодо ефективності використання ресурсного потенціалу. Так, фондівдача основних засобів знизилася з 3,94 до 2,52 тис. грн/тис. грн, а рентабельність основних засобів скоротилася з 26,04 % до 16,61 %, що свідчить про недостатньо ефективне використання матеріально-технічної бази підприємства. Водночас коефіцієнт оборотності оборотних активів зріс з 13,05 до 14,82 обертів на рік, а рентабельність оборотних активів підвищилася з 60,17 % до 81,02 %, що характеризує покращення ефективності використання оборотного капіталу. Негативним явищем є уповільнення оборотності дебіторської заборгованості, тривалість її погашення зросла з 17,53 до 26,15 днів. Крім того, продуктивність праці знизилася на 9,4 %, а чистий прибуток на 1 грн фонду оплати праці скоротився з 0,06 грн до 0,04 грн, що вказує на необхідність підвищення ефективності використання трудових ресурсів.

Комплексна оцінка показників ефективності використання капіталу, витрат та результатів господарської діяльності дозволила встановити, що ТОВ «Транслогістик» залишається прибутковим підприємством та має потенціал до подальшого розвитку. Зокрема, комерційна рентабельність зросла з 4,61 % до 5,47 %, а коефіцієнт рентабельності статутного капіталу – з 24,68 % до 39,77 %. Позитивною тенденцією є також зростання коефіцієнта автономії з 0,25 до 0,35 та коефіцієнта фінансової стабільності з 0,33 до 0,54. Разом із тим рентабельність активів знизилася з 18,17 % до 13,78 %, а рентабельність власного капіталу – з 61,88 % до 36,18 %, що свідчить про скорочення ефективності використання фінансових ресурсів. Отже, результати проведеного аналізу підтверджують необхідність пошуку та обґрунтування резервів зростання економічної ефективності ТОВ «Транслогістик», що стане основою для розроблення практичних заходів щодо підвищення результативності його діяльності.

На основі проведеного аналізу діяльності ТОВ «Транслогістик» нами обґрунтовано основні резерви зростання економічної ефективності підприємства. Встановлено, що ключовими проблемами, які стримують підвищення результативності його функціонування, є недостатньо ефективне використання автотранспортних засобів, зниження продуктивності праці персоналу, погіршення оборотності дебіторської заборгованості та зростання витрат на утримання автопарку. Для усунення виявлених недоліків запропоновано комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства та покращення фінансово-економічних результатів його діяльності.

Для усунення виявлених недоліків та підвищення ефективності діяльності ТОВ «Транслогістик» розроблено та економічно обґрунтовано чотири напрями вдосконалення діяльності підприємства: впровадження системи GPS-моніторингу та оптимізації маршрутів перевезень, удосконалення системи мотивації водіїв і логістичного персоналу на основі KPI, посилення роботи з дебіторською заборгованістю шляхом використання факторингу та автоматизованих інструментів контролю розрахунків, а також оптимізацію структури автопарку із впровадженням системи планово-попереджувального технічного обслуговування. Проведені розрахунки підтвердили високу економічну доцільність запропонованих рішень, оскільки їх реалізація забезпечує значне скорочення витрат, прискорення оборотності капіталу та підвищення продуктивності праці.

Прогнозна оцінка результатів реалізації запропонованих заходів показала, що за сукупних одноразових витрат у розмірі 1034 тис. грн підприємство може отримати річний економічний ефект у сумі 7898 тис. грн, а середній термін окупності інвестицій становитиме лише 2,8 місяця. Очікується зростання чистого прибутку до 7556 тис. грн, підвищення фондівіддачі, покращення показників рентабельності та прискорення оборотності оборотних активів. Отже, реалізація запропонованого комплексу заходів створить передумови для зміцнення фінансової стійкості, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення довгострокового розвитку ТОВ «Транслогістик».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Баклан Я. Операційна ефективність: як правильно оптимізувати бізнес-процеси компанії. Економічна правда: електронне видання. 2022. №12. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/19/695184> (дата звернення 04.03.2026)
2. Батракова Т.І. Сутність поняття «економічна ефективність» діяльності підприємства в ринкових умовах. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2015. № 1 (69), Ч. 1. С. 172-178.
3. Брагіна О.С., Стельмашук Д.Д. Порівняльна оцінка ефективності діяльності підприємства за системним та інтегральним підходами. Economic journal Odessa polytechnic university. 2023. №2(24). С. 25-34.
4. Бугай В.З., Сидоренко В.О. Основні напрями підвищення конкурентоспроможності підприємства. Modern economics. 2019. № 14. С. 33–38.
5. Гарафонова О. І., Василюк Н. Концептуальні підходи до процесу управління ефективністю діяльності бізнес-організацій. Науковий журнал “ECONOMIC SYNERGY”. 2022. Вип. 3(5). С. 27–37.
6. Гринько Т.В., Дудніченко А.В. Проблеми забезпечення економічної ефективності діяльності підприємства. Економічний простір. 2019. №142. С. 149-160.
7. Дереза В.М. Сутнісні аспекти категорії «резерви». Вісник Полтавського державного аграрного університету. 2018. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.3/108.pdf> (дата звернення 12.02.2026)
8. Економіка підприємництва: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л.В. Фролової. Одеса: Бондаренко М.О., 2020. 708 с.
9. Євась Т.В., Олексюк А.А. Теоретичні аспекти аналізу економічної ефективності діяльності підприємства. Подільський науковий вісник. 2017. №1. С. 18-21.

10. Завитій О. Роль фінансової діагностики в діяльності підприємства. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2021. Вип. 1–2. С. 33–41.
11. Загородна О. М., Серединська В. М. Формування механізму діагностики фінансового стану підприємства. Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. С. 233–235
12. Кравченко В.О. Ефективність діяльності підприємства: зміст, види та роль у сучасних умовах. Економіка та суспільство. 2024. №65. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4466/4405> (дата звернення 15.03.2026)
13. Кравченко О.А., Бевзенко Х.С., Бут Є.М. Економічна концепція підвищення ефективності діяльності виробничих підприємства. Економіка: реалії часу. 2015. №5(21). С.69-76.
14. Леоненко А.О. Класифікація резервів підвищення ефективності виробництва. Управління розвитком. 2014. №6. С. 114-117.
15. Марценюк О.В., Давидюк В., Ружицька К. Фактори підвищення ефективності діяльності підприємства в сучасних умовах господарювання. Причорноморські економічні студії. 2023. № 81. С. 107-112.
16. Методика вимірювання та оцінки резервів. Навчальні матеріали онлайн. URL: <https://pidruchniki.com>. (дата звернення 22.03.2026)
17. Місько Г. А. Сутність поняття результативність та ефективність в менеджменті. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2020. № 3–4 (276–277). С. 97–102.
18. Морщенок Т. С. Огляд підходів до визначення економічної сутності поняття «ефективність». Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2016. Вип. 1(01). С. 7–13.
19. Назаренко І. Економічний зміст ефективності діяльності підприємств. Галицький економічний вісник. 2022. № 3(76). С. 15–22.

20. Отенко І. П. Ефективність як основне поняття та критерій діяльності підприємства. Бізнес Інформ. 2020. № 6. С. 190–195.

21. Падій І.О. Економічний зміст і функціональні завдання резервів та забезпечень на підприємстві. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 21. Ч. 2. С.48-53.

22. Панченко В.А. Методико-прикладне забезпечення управління ефективністю – ключовою умовою забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2023. №37. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/download/718/655> (дата звернення 28.03.2026)

23. Петков О. І. Економічна ефективність підприємств та фактори впливу на неї. Український журнал прикладної економіки. 2021. Том 6, № 1. С. 392–399.

24. Поздняк К. О. Економічна сутність процесів резервування та класифікація резервів з урахуванням завдань бухгалтерського обліку. Всеукраїнська науково-практична конференція «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України». Одеса, 2016. URL: <http://economics.opu.ua>. (дата звернення 30.03.2026)

25. Проданова Л.В., Котляревський О.В. Мотиваційний механізм розвитку підприємницької діяльності в економіці України: монографія. Черкаський державний технологічний університет. Черкаси : Видавець Пономаренко Р.В., 2019. 240 с.

26. Проскуріна Н.М., Гнідкова А.В. Аналіз фінансового стану та фінансових та фінансових результатів як інструмент оцінки ефективності діяльності підприємства. Економіка та суспільство. 2022. №43. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1761/1697> (дата звернення 04.04.2026)

27. Савицька О.М., Салабай В.О. Ефективність діяльності та управління підприємством: особливості використання теорії, методології та результативності аналітичних досліджень. Ефективна економіка. №6. 2019. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2019/57.pdf. (дата звернення 07.03.2026)

28. Саричев Д. О. Управління ефективністю операційної діяльності підприємства. Стратегія економічного розвитку України: зб. наук. пр. 2012. № 30. С. 136–143.

29. Фатенок-Ткачук А.О. Методика виявлення та аналізу існуючих резервів підприємства у процесі обліково-аналітичного забезпечення розвитку підприємства. Економіка та суспільство. 2018. №18. С.1026-1033.

30. Череп А. В., Стрілець Є. М. Ефективність як економічна категорія. Ефективна економіка. 2013. No 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1727> (дата звернення 23.04.2026)

31. Щукін Д.В. Методологічні аспекти стратегічного управління діяльністю промислового підприємства. Економіка та держава. 2019. № 3. С. 144–148.

32. Юрій Е. О., Руснак Т. В. Шляхи покращення фінансового стану підприємства в сучасних умовах. Економіка і суспільство. 2018. № 16. С. 560–565.

33. Ярославський А. О. Економічна ефективність діяльності підприємства: теоретичний аспект. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 20, Ч. 3. С. 174–177.

34. Ясинська Д.В., Добровольська О.В. Сучасна парадигма діагностики фінансового стану підприємства в період кризи. Економічний простір, 2021. (166), 81–84.